Ohje eläinten viemisestä maatalousnäyttelyyn tai muuhun tapahtumaan

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira on koonnut tähän ohjeeseen suoria lainauksia lainsäädännöstä ja tulkintoja lainsäädännön soveltamisesta sekä suositeltavia toimintatapoja, jotka koskevat maatalousnäyttelyihin tai muihin tapahtumiin vietäviä eläimiä. Tulkinnat ja suositukset on ohjeessa esitetty *kursiivilla.*

Viranomaisen toiminnan tulee perustua laissa olevaan toimivaltaan ja viranomaistoiminnassa tulee tarkoin noudattaa lakia. Viranomaisohjeet eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan muita viranomaisia tai toimijoita sitovia. Viime kädessä lainsäädännön soveltamista koskevat kysymykset ratkaisee tuomioistuin.

Suositusten osalta näyttelyn järjestäjä voi päättää toimintatavat näyttelykohtaisesti. Tämän ohjeen lisäksi on suositeltavaa ottaa huomioon Eläinten terveys ETT ry:n ohjeet eläinnäyttelyjä varten. http://www.ett.fi/ohjeet_ja_lomakkeet/elainnayttelyt

1. Näyttelyyn saa viedä vain kliinisesti terveitä eläimiä.

Näyttelyn järjestäjän järjestäessään eläinnäyttelyn, jossa on nautaeläimiä, lampaita, vuohia, sikoja tai siipikarjaa, on huolehdittava, että näyttelyyn ei tuoda eläimiä, joiden tiedetään tai epäillään voivan levittää eläintautia (Eläintautilaki 441/2013, 12 §).

Näyttelyn järjestäjän tai näyttelypaikalla eläimiä käsittelevän, kuljettavan tai tarkkailevan henkilön epäillessään eläimellä olevan vastustettava tai uusi vakava eläintauti, on viipymättä ilmoitettava asiasta kunnaneläinlääkärille tai läänineläinlääkärille. Ilmoitus on tehtävä myös sellaisesta eläinten joukkosairastumisesta tai -kuolemasta sekä olennaisesta eläinten käyttäytymiseen tai tuottavuuteen liittyvästä muutoksesta, joka voi viitata tällaisen eläintaudin esiintymiseen (Eläintautilaki 441/2013, 14 §).

2. Toimenpiteet ennen näyttelyä

2.1. Toimenpiteet koskien lähtöpitopaikkaa

Näyttelyyn osallistuvan eläimen omistaja on velvollinen huolehtimaan tarvittavien tutkimusten teettämisestä, terveystodistusten hankkimisesta ja eläinten siirtojen merkitsemisestä ja ilmoittamisesta.

Rajoittavien määräysten alaisesta pitopaikasta tai rajoittavien määräysten alaisia yksittäisiä eläimiä ei saa viedä näyttelyyn.

Eläinten vieminen näyttelyyn edellyttää merkintöjen tekemistä pitopaikoissa pidettäviin eläinluetteloihin sekä siirtojen ilmoittamista nauta- ja sikarekistereihin sekä lammas- ja vuohirekisteriin. Naudoilla, lampailla ja vuohilla on lisäksi oltava kaksi virallista korvamerkkiä ja sioilla tatuointi tai korvamerkki (kohta 2.3.).

Alpakat ja laamat kuuluvat kamelieläimiin ja niiden pitäjien ja pitopaikkojen on oltava eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisterissä.
Turkiseläinten, tarhattujen hirvieläinten, mehiläisten ja kimalaisten pitäjien ja pitopaikkojen on oltava eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisterissä.

Siipikarjan ja muiden lintujen pitäjien ja pitopaikkojen on oltava eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisterissä. Siipikarjalla tarkoitetaan sellaisia lintulajeja, joita kasvatetaan tai pidetään yleensä lihan, munien tai muiden tuotteiden tuottamista, riistalintujen istuttamista taikka edellä mainittujen lintujen tuottamiseen tähtääviä kasvatusohjelmia varten. Muilla linnuilla tarkoitetaan viesti-, näyttely- ja koristekyyhkyjä ja riikinkukkoja.

2.2. Toimenpiteet koskien näyttelypaikkaa

Näyttelyn järjestäjän on rekisteröitävä näyttelypaikka eläinten pitopaikaksi. Rekisteröintiä varten näyttelypaikka on ilmoitettava aluehallintovirastolle.

Näyttelytapahtuma saa pitopaikkatunnuksen muodossa: FI + 12 numeroa. Pitopaikka on rekisteröitävä ennen eläinten siirtojen aloittamista, koska kaikille pitopaikkatunnusta tarvitseville eläintenpitäjille on ilmoitettava pitopaikkatunnus eläinten siirtojen rekisteröimiseksi. Rekisteröinnissä on huomattava, että rekisteröintitilanteessa annetaan ainoastaan aloituspäivämäärä eikä aikaväliä, jolloin näyttely pidetään. Kun tilaisuuden päättymisestä on kulunut vähintään 7 vrk, voidaan rekisteriin ilmoittaa pitopaikan lopettamispäivämäärä.

Läänineläinlääkäri rekisteröi ELITE-järjestelmän kautta sekä näyttelyt että tapahtumat.

2.3. Eläinten merkitseminen

Näyttelyyn saa vastaanottaa vain säädösten mukaisesti merkittyjä ja rekisteröityjä eläimiä.

Näyttelyn järjestäjän on pidettävä luetteloa vastaanottamistaan naudoista, sioista, lampaista, vuohista, siipikarjasta ja niistä linnuista, joiden pitäjien on oltava eläintenpitäjärekisterissä ja turkiseläimistä sekä alpakoista, laamoista, mehiläisistä ja kimalaisista.
Luettelosta täytyy käydä ilmi vähintään seuraavat tiedot:

1) eläinten lukumäärä (mehiläisillä ja kimalaisilla yhdyskuntien/pesien määrä)
2) korvamerkeissä olevat tunnukset tai muut merkintätiedot niiltä eläinlajeilta, joilta merkinnät vaaditaan
3) eläinten lähtöpaikan yhteystiedot.

Naudoilla, jotka ovat syntyneet 1.1.1998 jälkeen, on oltava korvamerkki kummassakin korvassa. Merkeissä on EU-tunnus eli maakoodi (FI) ja yksilöllinen numerosarja. Ennen vuotta 1998 syntyneillä naudoilla on oltava vähintään yksi korvamerkki vasemmassa korvassa.

Siat merkitään eläintenpitäjän nelinumeroisella merkintätunnuksella tatuoiden tai korvamerkillä, kun ne siirretään syntymätilalta. Tatuointi tehdään korvaan tai reiteen. Jos siat aiotaan viedä teuraaksi suoraan näyttelystä, ne on lisäksi merkittävä tatuoimalla kasvatustilan merkintätunnus keskiselän tai kyljen alueelle keskilinjan molemmin puolin. Teurastamoon siirrettävä sika voidaan merkitä tatuoinnin sijaan

korvamerkillä, jos tatuoinnin onnistuminen on epävarmaa esimerkiksi eläimen karvapeitteen takia.

Villi-, villa-, mini- ja mikrosikojen kanssa noudatetaan samoja merkintä- ja rekisteröintisäädöksiä kuin tavallisilla sioilla. Merkintätunnuksen lisäksi mini- ja mikrosioilla voi olla yksilömerkintänä mikrosiru.

Lampailla ja vuohilla, jotka ovat syntyneet 9.7.2005 jälkeen, on oltava korvamerkki kummassakin korvassa. Merkeissä on EU-tunnus eli maakoodi (FI) ja yksilöllinen numerosarja. Myös alle 6 kk:n ikäiset karitsat ja kilit on merkittävä ja rekisteröitävä ennen näyttelyyn lähtöä.

Ennen 9.7.2005 syntyneet eläimet on merkittävä yksilöllisesti maa- ja metsätalousministeriön hyväksymällä korvamerkillä, jossa on tilan merkintätunnus, eläimen yksilötunnus, maakoodi (FI) ja eläimen syntymävuosi. Näille eläimille voidaan käyttää myös uuden järjestelmän mukaisia korvamerkkejä, jolloin pelkkä päämerkki riittää.

Hevoseläimillä tulee olla tunnistusasiakirja (passi). 1.7.2009 ja sen jälkeen syntyneet tai tunnistetut hevoseläimet on oltava lisäksi merkitty mikrosirulla, joka laitetaan tunnistuksen yhteydessä ja jonka numero on merkitty tunnistusasiakirjaan. Vanhemmilla, aiemmin tunnistetuilla hevoseläimillä mikrosiru ei ole pakollinen. Hevoseläimiin lasketaan kuuluvaksi hevosten ja ponien ohella muun muassa aasit, seeprat ja erilaiset risteytykset.

Kyyhkyset on merkittävä yksilöllisellä tunnisteella, joko jalkarenkaalla, jossa on kyyhkysen yksilöllinen tunnus, tai mikrosirulla.

Alpakat, laamat, kissat ja koirat *suositellaan merkittäväksi yksilötunnisteella (esim. mikrosiru tai tatuointi) ennen näyttelyyn vientiä.*

2.4. Eläinlajikohtaisen erityisohjeet

Naudat

Naudat tulee pitää näyttelyalueella erillään sellaisista muista eläinlajeista, joilla saattaa olla nautaeläimiin tarttuvia tauteja (esim. kamelieläimet), myös epäsuorat kontaktit tulee estää.

Eläintautien leviämisen ehkäisemiseksi naudat tulisi pitää näyttelyalueella erillään muista märehtijöistä, myös epäsuorat kontaktit tulisi estää.

Näyttelyyn ei tulisi viedä nautoja karjasta, jolla on todettu pälvisilsaa.

Jos näyttelyyn viedään eläimiä useammalta kuin yhdeltä tilalta, tulisi näyttelyyn vietävä eläin tutkia salmonellan varalta enintään 30 vrk ennen näyttelyä kielteisin tuloksin, joko yksilö- tai yhteisnäyttein, enintään 20 eläimen näytteet voi yhdistää.

Lampaat ja vuohet

Lampaat ja vuohet tulee pitää näyttelyalueella erillään sellaisista muista eläinlajeista, joilla saattaa olla lampaisiin ja vuohiin tarttuvia tauteja, myös epäsuorat kontaktit tulee estää.

Lampaiden ja vuohien kohdalla tulee huomioida maedi-visna/CAE -terveysvalvonnan ehdot, jos näyttelyyn tuodaan eläimiä terveysvalvontoihin kuuluvista pitopaikoista. Maedi-visna/CAE terveysvalvonnan ehtojen mukaan vain terveysluokkaan 1 kuuluvien pitopaikkojen lampaat ja vuohet saavat olla kosketuksessa keskenään.

Evira suosittelee, että eläinnäyttelyiden järjestäjät ottavat eläinnäyttelyihin eläimiä vain pitopaikoista, jotka kuuluvat maedi-visna/CAE -terveysvalvontaan ja jotka kuuluvat terveysluokkaan 1. Pitopaikan ja eläinten terveysluokan osoittava virkaeläinlääkärin päätös tulisi ottaa näyttelyyn mukaan, jotta terveysluokka voidaan tarvittaessa tarkistaa.

Jos näyttelyyn viedään eläimiä useammalta kuin yhdeltä tilalta, tulisi näyttelyyn vietävä eläin tutkia salmonellan varalta enintään 30 vrk ennen näyttelyä kielteisin tuloksin.

Alpakat ja laamat

Alpakoiden ja laamojen vieminen näyttelyyn on kiellettyä, jos niiden maahantuonnista on kulunut alle 12 kuukautta. Suomeen saapumisen jälkeen märehtijät ja kamelieläimet on pidettävä määränpäänä olevassa pitopaikassa sisämarkkinatuontia seuraavan vuoden ajan.

Näyttelyalueella alpakat tai laamat eivät saa olla suorassa tai epäsuorassa kontaktissa nautaeläimiin, lampaisiin eikä vuohiin.

Jos näyttelyyn viedään eläimiä useammalta kuin yhdeltä tilalta, tulisi näyttelyyn vietävä eläin tutkia salmonellan varalta enintään 30 vrk ennen näyttelyä kielteisin tuloksin.

Siat, mukaan lukien villisiat ja mini- ja mikrosiat

Siat tulee pitää näyttelyalueella erillään sellaisista muista eläinlajeista, joilla saattaa olla sikoihin tarttuvia tauteja, myös epäsuorat kontaktit tulee estää.

Sikojen ulkonapito on kielletty 1.6.2018 alkaen, kiellosta on säädetty maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa varotoimenpiteistä afrikkalaisen sikaruton leviämisen ehkäisemiseksi luonnonvaraisten villisikojen ja kotieläinten välillä (401/2017). Ahvenanmaan maakunnan osalta ulkonapitokielto tulee voimaan 1.1.2019. Sikojen ulkonapitokielto koskee myös väliaikaisia eläinnäyttelyitä. Sikoja voidaan ulkoiluttaa kytkettynä tai pitää ulkona asetuksen mukaisessa aitauksessa. Jos sikoja halutaan pitää ulkona aitauksessa, tulee ulkonapidosta tehdä asetuksen mukainen ilmoitus virkaeläinlääkärille.

Virkaeläinlääkärin niin salliessa, siat voivat eläinnäyttelyn aukioloaikoina olla ulkona aitauksessa näyttelykävijöiden katseltavana, jos aitauksen välittömässä läheisyydessä on näyttelyn henkilökuntaa. Näyttelyn ollessa suljettuna siat on pidettävä sisällä (esim. näyttelyhallin sisällä olevassa aitauksessa).

Jos näyttelyyn viedään eläimiä useammalta kuin yhdeltä tilalta, tulisi näyttelyyn vietävä eläin tutkia salmonellan varalta enintään 30 vrk ennen näyttelyä kielteisin tuloksin, joko yksilö- tai yhteisnäyttein, enintään 10 eläimen näytteet voi yhdistää.

Siipikarja ja harrastelinnut

Siipikarja tulee pitää näyttelyalueella erillään sellaisista muista eläinlajeista (ml. harrastelinnut), joilla saattaa olla siipikarjaan tarttuvia tauteja. Myös epäsuorat kontaktit tulee estää.

Harrastelinnut tulee sijoittaa näyttelyalueella selvästi erilleen myös nautaeläimistä, lampaista, vuohista ja sioista.

Siipikarjan ja muiden lintujen vieminen eläinnäyttelyihin tai muihin vastaaviin tilaisuuksiin on kielletty vuosittain maaliskuun alusta toukokuun loppuun. Kielto ei koske vähintään kuuden kuukauden ajan maassa olleita ja yksinomaan sisätiloissa lemmikkieläiminä pidettäviä häkkilintuja.

Kyyhkysillä on oltava voimassa rokotus Newcastlen tautia vastaan. Näyttelyyn tai kilpailuun on otettava mukaan rokotustodistus, jossa kyseessä oleva kyyhkynen on yksilöity.

Näyttelyyn vietävät kanat ja kalkkunat, joiden lähtöpitopaikat kuuluvat salmonellavalvontaan, tulee tutkia salmonellan varalta terveysvalvonnan mukaisesti.

Näyttelyyn vietävät linnut tulisi tutkia salmonellan varalta kielteisin tuloksin enintään 30 vrk ennen näyttelyä. Jos näyttelyyn tuodaan siipikarjaa vain yhdeltä tilalta ja näyttelyyn ei ole tulossa muita tuotantoeläimiä, tai jos näyttelyyn tuodaan vain muita lintuja kuin tuotantoeläiminä pidettävää siipikarjaa, voidaan salmonellanäytteenottosuosituksesta poiketa.

Hevoset

Jos näyttelyyn viedään eläimiä useammalta kuin yhdeltä tilalta, tulisi näyttelyyn vietävä eläin tutkia salmonellan varalta enintään 30 vrk ennen näyttelyä kielteisin tuloksin.

Koirat ja kissat

Koirilla tulisi olla voimassa rabies- ja penikkatautirokotukset, sekä kissoilla rabies- ja kissaruttorokotukset.

Turkiseläimet

Turkiseläimet tulee sijoittaa näyttelyalueella selvästi erilleen nautaeläimistä, lampaista, vuohista, sioista ja siipikarjasta. *Näyttelyyn vietävä eläin tulisi tutkia salmonellan varalta kielteisin tuloksin enintään 30 vrk ennen näyttelyä.*

Matelijat

Matelijoita ei tulisi viedä samaan tapahtumaan tuotantoeläinten kanssa. Jos näin kuitenkin tehdään, matelijat tulee sijoittaa selvästi erilleen nautaeläimistä, lampaista, vuohista, sioista ja siipikarjasta. *Näyttelyyn vietävä eläin tulisi tutkia salmonellan varalta kielteisin tuloksin enintään 30 vrk ennen näyttelyä.*

3. Toimenpiteet näyttelypaikalla

Eläintautilainsäädäntö ei edellytä, että eläinnäyttelyssä tulee olla eläinlääkäri. *Näyttelynjärjestäjä voi kuitenkin halutessaan, omalla kustannuksellaan, palkata näyttelyyn eläinlääkärin. Tällöin näyttelyn järjestäjä ja eläinlääkäri sopivat keskenään eläinlääkärin palkkiosta, tehtävistä ja työajoista.*

Evira suosittelee, että suurimmissa valtakunnallisissa tuotantoeläinten näyttelyissä olisi virkaeläinlääkäri tarkastamassa esim. pistokokein näyttelyyn tuodut eläimet sekä niiden merkinnät ja rekisteröinnit ja rokotus- tai terveystodistukset.

Virkaeläinlääkärin paikallaolosta ja tarkastuksesta tulisi sopia AVIn kanssa etukäteen, ja AVI voi myös auttaa tapauskohtaisessa harkinnassa. Erikseen sovittuja poikkeuksia lukuun ottamatta eläinnäyttelyssä ei tarvita virkaeläinlääkärin jatkuvaa paikallaoloa. Valvontaviranomaisen tarkastusoikeudesta säädetään eläintautilain (441/2013) 12 § ja 90 §:ssä.

3.1. Tulotarkastus

On näyttelynjärjestäjän vastuulla tarkastaa, että näyttelyyn tuotavat eläimet on merkitty ja rekisteröity säädösten mukaisesti ja että vaaditut rokotus- ja terveystodistukset ovat kunnossa.

- *tarvittavien todistusten tarkastus:*
  - *lampaiden ja vuohien maedi-visna/CAE terveysvalvonnan terveysluokan osoittava päätös*
  - *kyyhkysten Newcastlen tauti -rokotustodistus*
- *nautojen, sikojen, lampaiden, vuohien ja kyyhkysten merkintätunnusten tarkastus*
- *hevoseläinten (myös aasien!) tunnistusasiakirjojen ja mahdollisen mikrosirun tarkastus*

3.2. Lisäksi suositeltavaa

- *kaikkien eläinten kliininen tarkastus*
- *tarvittavien todistusten tarkastus:*
  - *salmonellatutkimustodistukset*
  - *koirien rabies- ja penikkatautirokotustodistukset*
  - *kissojen rabies- ja kissaruttorokotustodistukset*
- *alpakoiden ja laamojen sekä kissojen ja koirien merkintätunnusten tarkastus*

4. Kustannukset

Jos AVIn kanssa on etukäteen sovittu kunnaneläinlääkärin paikallaolosta, kunnaneläinlääkäri saa korvauksen omalta kuntatyönantajaltaan ja kunnalle maksetaan korvaus eläinlääkintähuoltolain 23 §:n mukaisesti.

Näyttelyihin osallistuminen on vapaaehtoista ja näyttelyn järjestäjä tai eläinten pitäjä vastaa kaikista näyttelyyn liittyvistä muista toimenpiteistä ja kustannuksista.